

UTAM A SZEMIOTIKAI SZÖVEGTANHOZ

5. 1974–1975. A kotextuális szövegelmélet tulajdonságai vizsgálatának időszaka (II)

PETŐFI S. JÁNOS

Az *Utam a szemiotikai szövegtanhoz* című visszatekintés előző (negyedik) részében az 1972–1973-as időszakban folytatott kutatómunkám eredményeit kommentáltam: amelyben központi helyet foglalt el a 'kotextuális szövegelmélet' tulajdonságainak vizsgálata. Ez a vizsgálat a most tárgyalandó időszak kutatómunkájára is jellemző.

Kutatói témáim osztályozó besorolásához itt is az eddigiekben használt keretet használom – kiegészítve egy („H”-val jelzett) új tematikai egységgel; a bibliográfia utalások alapjául változatlanul Petőfi 1991.Ha/Ea szolgál.

A besorolásnál követett alapelv – mint korábban, itt is – a következő: (a) a kövéren szedett (zárójelbe nem tett) bibliográfiai utalás előfordulása azt a tematikus helyet jelzi, ahol a szóban forgó mű bemutatásra kerül, ami természetesen nem jelenti azt, hogy az így besorolt művek mindegyike 'monotematikus', azazhogy csak azzal a témával foglalkozik, amelyikhez be lett sorolva; ezekre a tematikus helyekre másrészt a gyors tájékozódás megkönnyítése érdekében magában a bibliográfiában is történik utalás; (b) a kerek zárójelbe tett kövéren szedett bibliográfiai utalások olyan műveket jeleznek, amelyek más nyelven (vagy más formában) is publikálásra kerültek az adott periódusban, aminek következtében (ismételt) tárgyalásukra nincs szükség; végül (c) a szögletes zárójelbe tett kövéren szedett bibliográfiai utalások olyan műveket jeleznek, amelyek korábbi publikációknak az adott periódusban való (azonos vagy más nyelvű) újraközlései, aminek következtében tárgyalásukra már korábban sor került. A (b) és (c) pontba tartozó művek más művekkel való kapcsolatait mind a bibliográfiában mind a kommentárokból kereszttalálások jelzik.

A: A SZÖVEGTAN TUDOMÁNYELMÉLETE

A0: A szövegtani kutatásról általában

A1: A szövegnyelvészet tudományelméletéhez

A2: Az általános (azaz nem csak nyelvészeti értelemben vett) szövegtan tudományelméletéhez

Petőfi: 1975.Eb, 1975.Gb, Petőfi – Rieser: 1974.Gb, 1974.Gc

B: MODERN (SZÖVEG)NYELVÉSZET

Petőfi: 1975.Ea

C: SZÁMÍTÓGÉPES SZÖVEGTAN

D: LEXIKOLÓGIA – LEXIKOGRÁFIA

Petőfi: 1974.Eb, 1974.Gd

E: A JELRENDSZEREK ÉS A JELRENDSZEREK HASZNÁLATÁNAK TUDOMÁNYA(I)

E1: Szemiotika

E2: Kommunikációelmélet

F: A (DOMINÁNSAN) VERBÁLIS SZÖVEGEK SZÖVEGTANA

F0: A (dominánsan) verbális szövegek tipológiája

Petőfi: 1975.Ec, 1975.Gc

F1: Az elmélet- (a modell-)alkotás általános kérdései

Petőfi: 1974.Ea (1975.Fc = 1975.Fe.4), 1974.Ec (= Petőfi – Rieser: 1974.Ga.1), 1974.Ge, 1974.Gh (= Petőfi – Rieser: 1974.Ga.4), (1975.Fb = 1975.Fe.2), Petőfi – Rieser: 1974.Ga, Petőfi: 1975.Fe

F2: Az elmélet- (a modell-)alkotás speciális kérdései

Petőfi: 1974.Gb, 1974.Gf (1975.Fa = 1975.Fe.3), 1975.Fd (= 1975.Fe.5)

F3: A verbális szövegek szövegtani interpretációja

F31: műalkotásoké

F32: nem műalkotásoké

Petőfi: 1974.Ga, 1974.Gc, Petőfi – Podlech – Savigny (Hg.) 1975.Ga

F4: A multimediális de dominánsan verbális szövegek szövegtani interpretációja

F41: műalkotásoké

F42: nem műalkotásoké

F5: Fordításelmélet – Fordításkritika

G: A NYELVEK NEM KÖZVETLEN ÉRTELMI HASZNÁLATA

G1: A nyelvek figuratív használata

van Dijk – Petőfi (eds.): 1975.Ea

G2: Közvetett jelentés(ek) létrehozására irányuló szövegtani interpretáció

Petőfi: 1974.Gi (= Petőfi – Rieser: 1974.Ga.6), (1975.Ga)

H: VISSZATEKINTÉS JELLEGŰ ÍRÁSOK

Petőfi: 1974.Gg (1975.Fa)

A2: A szövegnyelvészeti/szövegtani kutatómunkában kezdettől fogva szerepet játszottak a tudományelméleti kérdések, jóllehet azok külön tanulmányok témáját csak ritkán képezték.

Petőfi 1975.Eb egyike azon írásoknak, amelyekben ismételten kísérletet tettem szövegelméleti kérdések/konceptiók mondatelméleti kérdésekkel/konceptiókkal való összehasonlítására. Ebben az írásban koncepcióm 1974–75-ös formáját vázolom röviden, annak megmutatásának szándékával, hogy a (mondat)nyelvészeti és logikai koncepciók miért nem elégíthetik ki a szövegelméleti kutatás igényeit.

Petőfi 1975.Gb egy, a 'tudomány'-fogalom kérdéseivel foglalkozó szimpóziumon elhangzott előadás írásban kidolgozott (kibővített) változata, mely három kérdéssel foglalkozik. Az első kérdésre („Mi a nyelvészet?”) a *Bibliographie Linguistique* című nemzetközi bibliográfia 'általános nyelvészet'-tel foglalkozó részének felépítéséből kiindulva

próbálok választ keresni. A második kérdésre („Mi a tudomány?”) adandó válaszhoz R. WOHLGENANT „Was ist Wissenschaft?” című könyvének rövid kommentálásával közeledek, felhasználva 1972-ben RIESERrel együtt írott tudományelméleti írásunkat (lásd itt Petőfi – Rieser 1974.Gb). A harmadikhoz („Hogy lehet (kell) a tudományfogalmat a nyelvészetben értelmezni?”) először az elméleti nyelvészet 60-as években egyre intenzívebbé váló fejlődéséhez fűzök megjegyzéseket, majd koncepcióm akkori változatára (egy empirikusan motivált de logikai megalapozású szövegelmélet koncepciójára) hivatkozva próbálok ennek a tudományfogalomnak az értelmezéséhez hozzájárulni.

Petőfi – Rieser 1974.Gb egy 1972-ben Konstanzban megrendezett kollokviumra készített előadás. (Szeretném újra hangsúlyozni, hogy *visszatekintésem*ben az egyes publikációkat megjelenésük időrendi sorrendjében kommentálom, aminek következtében ezek a kommentárok csak közvetve tudnak hozzájárulni a szóban forgó koncepció kialakulása tényleges időrendjének a bemutatásához.) Ez az írás a következő főfejezeteket tartalmazza: Általános megjegyzések egy empirikusan igazolt grammatikai teóriához [GT], Egy ilyen GT létrehozásának praktikus kérdései, Megjegyzések egy logikai–szemantikai ‘elméleti leírónyelv’ felépítéséhez, Megjegyzések egy olyan grammatikához, amely egy logikai–szemantikai (elméleti) leíró nyelvet mint szükséges összetevőt tartalmaz, A H–O-séma mint a GT modellje.

Petőfi – Rieser 1974.Gc válasz R. G. van de VELDE Petőfi – Rieser 1974.Gb-hez fűzött kritikai megjegyzéseire. Minthogy itt van de VELDE kritikai megjegyzéseivel nem foglalkozom Petőfi – Rieser 1974.Gc-t sem kívánom kommentálni.

B: *Petőfi 1975.Ea* az 1972-ben megrendezett 11. Nyelvészkonferencián (Bologna–Firenze) tartott előadásomnak e konferencia aktáiban megjelent változata, amelyben azt a logika-orientált reprezentációs nyelvet vázolom röviden, amelynek az alkalmazását szövegek grammatikai elemzésében szükségesnek tartom. (Ebben a nyelvben nem nehéz felismerni azokkal a formulákkal analóg elemeket (funktor + argumentumai struktúrákat), amelyek később CHOMSKY ‘kormányzás és kötés’ elméletében, illetőleg az LFG-ben alapformulákká váltak.)

D: *Petőfi 1974.Eb* egyike azoknak a korai írásoknak, amelyekben – a ‘thesaurus’ kérdéseivel foglalkozó korábbi munkáimra támaszkodva – egy szövegelmélet összetevőjét képezni tudó lexikon (grammatikai elméleti szótár) globális felépítését, valamint alapelemeinek struktúráját vázolom röviden.

Petőfi 1974.Gd úgyszintén a lexikon tematikát – elsősorban a ‘lexikonbeli definíciók’ felépítését – tárgyalja szövegelméleti nézőpontból. Egyik altémája annak elemzése, hogy a FILLMORE-i ‘mélyesetek’ (vagy azok analogonjai) mi módon alkalmazhatók a ‘funktor + argumentumai’ struktúrákban ‘argumentumszerep-indikátorok’-ként.

F0: Az 1971–76-os időszakban a ‘szaknyelvi kommunikáció’ volt az az egyik terület, amelyen különféle szaktudományok képviselőivel azt a kérdést vitattuk, hogy egy szöveggrammatika/szövegelmélet koncepcióját mi módon lehet(ne) hasznosítani a szaknyelvek sajátosságainak elemzésében. (Szeretnék újból rámutatni arra is, hogy a szövegtani kutatás kezdeti időszakában mind a ‘szöveggrammatika’, mind a ‘szövegnyelvészet’ (mind a ‘szövegelmélet’) terminusokat használtuk, e használat előnyeire és/vagy hátrányaira való alaposabb reflexiók nélkül.)

Petőfi 1975.Ec-ben (amely egy szimpóziumon elhangzott előadás szövege) először HEGER 1971-ben publikált 'résznyelvek (valamint az ezek felhasználásával létrehozott szövegek) tipológiájá'-t kommentálom, majd azt elemzem, hogy szövegelméleti koncepcióm akkori változata mi módon alkalmazható egy szövegtipológia létrehozásában. (E tanulmány függeléke e koncepció kidolgozásának aktuális fázisát írja le röviden.)

Petőfi 1975.Gc W. THÜMMELnek a szóban forgó szimpóziumon a *Petőfi 1975.Ec*-vel kapcsolatban feltett kérdéseire adott válaszait tartalmazza.

F1: *Petőfi 1974.Ea* az Urbinoi Egyetem Nemzetközi Szemiotikai és Nyelvészeti Központjának kiadványaként jelent meg. (Ez a központ – alapításától kezdve – minden nyáron konferenciákat és szemináriumokat rendez aktuális szemiotikai/nyelvészeti kérdésekről.) E kiadvány főfejezetei a következők: Metateoretikus megjegyzések, Szintaxis, szemantika, pragmatika, Néhány megjegyzés a verbális szemiotika körében folyó aktuális kutatásról, Egy szövegelmélet aspektusai, Pragmatikai aspektusok és egy parciális szövegelmélet. Ennek a tematikus felbontásnak a keretében vázolom szövegelméleti koncepcióm akkori változatának (amelyre gyakran a 'parciális szövegelmélet' megjelöléssel utalok) a mondatelméleti koncepciókhoz, különösen pedig a 'szemantika – pragmatika' disztinkcióhoz való viszonyát.

Petőfi (1975.Fc = 1975.Fe.4) *Petőfi 1974.Ea*-nak francia nyelvű változata.

Petőfi 1974.Ec (= Petőfi – Rieser: 1974.Ga.1) egy Bielefelden 1973-ban rendezett kollokviumon tartott előadás szövege. Ebben először MONTAGUE és LEWIS (formális) pragmatikai teóriájának aspektusaihoz fűzök megjegyzéseket, majd szövegelméleti koncepcióm kommentálom egy természetes nyelv pragmatikája nézőpontjából.

Petőfi 1974.Ge azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy egy szöveggrammatika (amely egy lineárisan nem 'rögzített' bázissal operál) hogy használható fel a nyelvtanításban. (Újra emlékeztetni szeretnék arra, hogy szövegelméleti koncepciómra ebben az időszakban háromféle módon utaltam attól függően, hogy annak melyik tulajdonságát tartottam szükségesnek kiemelni: (a) ha azt tartottam kiemelendőnek, hogy ez a koncepció a szövegekkel kapcsolatban csak bizonyos aspektusok leírását tartja feladatának, „kontextuális szövegelmélet” vagy „parciális szövegelmélet” néven hivatkoztam rá; (b) ha egyfelől az empiriával, másfelől a logikával kapcsolatos aspektusait kívántam előtérbe állítani, „empirikusan motivált, de logikaorientációjú szöveggrammatika” néven emlegettem, végül (c) ha a 'lineáris' – 'nem lineáris' szembeállítás látszott fontosnak, a „szöveggrammatika, lineárisan nem rögzített (nem determinált) bázissal” megjelölést használtam.) A szóban forgó írásban először ennek a lineárisan nem rögzített bázissal operáló grammatikának a felépítését vázoltam röviden, majd az „Advanced English Practice” című gyakorlókönyv körülbelül 40 gyakorlatát kommentálva mutattam meg, mi módon használható fel ez a koncepció e gyakorlatok megoldásában.

Petőfi 1974.Gh (= Petőfi – Rieser 1974.Ga.4) az első olyan írásaim egyike (ha nem a legelső), amelyben koncepcióm kontextuális komponenssel kibővített változatát vázolom, s arra a TeSWeST (Text–Struktur Welt–Struktur Theorie [Szövegstruktúra – világstruktúra elmélet]) megjelöléssel utalok. A koncepció szemléltetésére a szóban forgó tanulmányban *A kis herceg* 19. fejezetét használom.

Petőfi (1975.Fb = 1975.Fe.2) *Petőfi 1974.Gh*-nak francia nyelvű változata.

Petőfi – Rieser 1974.Ga a RIESERrel folytatott véleménycsere keretében 1973-ig létrejött kutatási eredményeink egy kötetben való összefoglalása. E kötet felépítése a következő:

PROBLEME DER MODELLTHEORETISCHEN INTERPRETATION VON TEXTEN

Vorwort

1. Some remarks on 'formal pragmatics' [J. S. PETŐFI]
2. Überblick über den gegenwärtigen Stand der Ausarbeitung einer texttheoretischen Konzeption [J. S. PETŐFI]
3. Textgrammatik und Modelltheorie [H. RIESER]
4. Grammatische Beschreibung, Interpretation, Intersubjektivität (Umriß einer partiellen Texttheorie) [J. S. PETŐFI]
5. Textgrammatik und Interpretation [H. RIESER]
6. Thematisierung der Rezeption metaphorischer Texte in einer Texttheorie (Problemskizze) [J. S. PETŐFI]

A kötetbe felvett írásaimat e *visszatekintés* keretében a megfelelő tematikus egységekben belül kommentáltam/kommentálom.

Petőfi 1975.Fe bizonyos értelemben a Petőfi – Rieser 1974.Ga-nak 'parciális testvérkötet'-e. Felépítése a következő:

VERS UNE THEORIE PARTIELLE DU TEXTE

Avant-propos

1. Aperçu de l'état actuel d'élaboration d'une conception de la théorie du texte
2. Description grammaticale, interprétation, intersubjectivité
3. 'Modalité' et 'topic-comment' dans une grammaire textuelle à base logique
4. Sémantique – pragmatique – théorie du texte
5. Une théorie partielle du texte (TeSWeST) et quelques aspects de son application
6. Bibliographie

Az ebbe a kötetbe felvett írásokat is kommentálom e *visszatekintés* megfelelő tematikus egységeiben; itt csupán azt kívánom megjegyezni, hogy a Bibliographie rész az 1967 és 1974 között idegen (azaz nem magyar) nyelven megjelent munkáimról tájékoztat, éspedig mind ami létrejöttük, mind ami publikálásuk időrendi sorrendjét illeti.

F2: Petőfi 1974.Gb a szöveggrammatikai/szövegnyelvészeti reprezentációs nyelv egyik alapkérdésével, a 'funktör + argumentumai' alapstruktúrák argumentumösszetevőinek szerkezetével foglalkozik, pontosabban azzal, hogy az argumentumreprezentációkban az argumentumváltozók milyen – logikai kvantifikátorokkal analóg – elemekkel 'kötendők meg'.

Petőfi 1974.Gf tanulmány egyrészt a 'modalitás', másrészt a 'topic-comment' struktúra kérdéseivel foglalkozik. Mindkettővel kapcsolatban részletesen reflektál a rájuk vonatkozóan a szakirodalomban található véleményekre, majd azt mutatja meg, mi módon kezelhetők/kezelendők ezek a kategóriák a lineárisan nem rögzített bázissal operáló szöveggrammatika keretében.

Petőfi (1975.Fa = 1975.Fe.3) Petőfi 1974.Gf-nek francia nyelvű változata.

Petőfi 1975.Fd (= 1975.Fe.5) a TeSWeST felépítésének rövid jellemzése után alkalmazásának különféle lehetőségeivel foglalkozik, francia nyelven összegezve lényegében azt, amiket különböző és korábbi, német nyelvű írásaimban tárgyaltam (olyan írásokban, amelyeket ez a *visszatekintés* kommentál).

F32: Ahogy már említettem, s ahogy e *visszatekintés* előző részében már láttuk, egy textgrammatika alkalmazhatóságának kérdéseiről – irodalmi szövegek elemzésében való folyamatos kipróbálásuk mellett – különféle szaknyelvek képviselőivel (elsősorban jogászokkal) folytattunk eszmecserét.

Petőfi 1974.Ga egy munkamegbeszélésen vitára bocsátott írás. Parciális szövegelméletként emlegetett koncepcióm alkalmazásorientált, globális bemutatása után e szövegelmélet jogi szövegek kontextusában való alkalmazhatóságának aspektusait kommentálja.

Petőfi 1974.Gc egy közlekedési szabály szövegtani elemzése kapcsán tárgyalja a parciális szövegelmélet jogi szövegekre való alkalmazhatóságát.

Petőfi – Podlech – Savigny (szerk.) 1975.Ga, amely a „Szaknyelv – köznyelv” főcímet viseli, a Petőfi 1975.Ec fenti kommentárjában említett szimpózium anyagát tartalmazza. Ezen a szimpóziumon általános tudományelméleti és nyelvészeti kérdések mellett a jogi és teológiai szövegek, valamint a számítógépes szövegfeldolgozás néhány aspektusa képezte megbeszélés tárgyát.

G1: *van Dijk – Petőfi (eds.) 1975.Ea* a *Poetics* című folyóiratnak a metafora kérdéseivel foglalkozó (van DIJKkal együtt szerkesztett) 14/15-ös száma.

G2: *Petőfi 1974.Gi (= Petőfi – Rieser 1974.Ga.6)* -ban a Weinrich metaforameghatározásában használt ‘Konterdetermination’-fogalomból kiindulva azt elemzem, hogy kezelhető ez a Konterdetermination egy kotextuális szövegelmélet, és hogy a TeSWeST keretében.

Petőfi (1975.Ga) Petőfi 1974.Gi újraközlése.

H: *Petőfi 1974.Gg (= Petőfi – Rieser 1974.Ga.2)* a kotextuális szövegelmélet koncepciója kidolgozásának fázisait, majd a kotextuális szövegelméletnek egy kotextuális komponenssel TeSWeST-té való kibővítése aspektusait tárgyalja röviden. (A maga nemében ez az első – célját tekintve – ‘visszatekintés’ jellegű írásom.)

Petőfi (1974a) Petőfi 1974.Gg francia nyelvű változata; *Petőfi (1975.Fe.1)* ennek a francia nyelvű változatnak újraközlése.

Irodalomjegyzék

1974 – 1975

Az évekre bontott bibliográfia technikai felépítése a következő: (1) alfabetikus elrendezésű; (2) azonos személy(ek) esetében előbb jönnek a szerzőként, azután a szerkesztőként létrehozott művek adatai; (3) egy-egy adott éven belül az adatok a következő nyelvi csoportosítás szerint vannak elrendezve (a betűkódok az angol elnevezések kezdőbetűi): angol /E/, német /G/, francia /F/; (4) egy-egy adott nyelven belül az ugyanabban az évben megjelent művek adatait a nyelvi kódot követő betűszimbólumok különítik el egymástól; (5) több bibliográfiai tételben előfordul a „pt” rövidítés, amely a „papiere

zur *textlinguistik / papers in textlinguistics*” című sorozatra utal; (6) a bibliográfiai tétel egy részét zárójelbe tett keresztutalás zárja, amely vagy nyelvi verzió(k)ra, vagy re- vagy prepublikációra utal, (7) végül valamennyi tételhez hozzá van rendelve annak a tematikai csoportnak a szögletes zárójelbe tett kódja, amelyen belül a szóban forgó mű kommentárja *visszatekintésem* e részében megtalálható.

PETŐFI, János S.:

- 1974.Ea *Semantics – Pragmatics – Text theory* (= *Working Papers and prepublications*, A/36). Università di Urbino, Centro Internazionale di Semiotica e di Linguistica. (Cf. 1975.Fc, 1977.Ea, 1977.1a) [F1]
- 1974.Eb Some aspects of a multi-purpose thesaurus. *International Classification* 2, 69-76. (Cf. 1977.Eb) [D]
- 1974.Ec Some remarks on formal pragmatics. In: PETŐFI, János S. – Hannes RIESER, *Probleme der modelltheoretischen Interpretation von Texten* (= pt 7). Hamburg, Buske, 1-13. [F1]
- 1974.Ga Texttheorie – Textverarbeitung (Bemerkungen zu den Anwendungsmöglichkeiten einer partiellen Texttheorie in der Jurisprudenz). In: *Rechtstheorie und Linguistik. Referate und Protokolle der Arbeitstagung in der Werner – Reimers – Stiftung, Bad Homburg, 3. und 4. Mai, 1974*, hg. von Hans BRINCKMANN und Klaus GRIMMER. Kassel, 137-157. [F32]
- 1974.Gb Einige Probleme der Repräsentation der Argumente im Rahmen einer Textgrammatik. In: *Textlinguistik und Pragmatik. Beiträge zum Konstanzer Textlinguistik-Kolloquium 1972* (= pt 3), hg. von Martin RÜTTENAUER. Hamburg, Buske, 245-262. [F2]
- 1974.Gc Juristische Texte und eine Textgrammatik mit linear nicht festgelegter Text-Basis. In: *Angewandte Textlinguistik I* (= pt 2), hg. von Peter HARTMANN und Hannes RIESER. Hamburg, Buske, 18-34. [F32]
- 1974.Gd Zum Aufbau eines Lexikons. In: *Angewandte Textlinguistik I* (= pt 2), hg. von Peter HARTMANN und Hannes RIESER. Hamburg, Buske, 114-132. [D]
- 1974.Ge Sprachunterricht und eine Textgrammatik mit nicht-linear festgelegter Basis. In: *Angewandte Textlinguistik I* (= pt 2), hg. von Peter HARTMANN und Hannes RIESER. Hamburg, Buske, 197-222. [F1]
- 1974.Gf Modalität und topic-comment in einer logisch fundierten Textgrammatik. In: *Topic and comment, contextual boundness and focus* (= pt 6), hg. von Östen DAHL. Hamburg, Buske, 95-140. (Cf. 1975.Fa, 1975.Fe.3) [F2]
- 1974.Gg Überblick über den gegenwärtigen Stand der Ausarbeitung einer texttheoretischen Konzeption. In: PETŐFI, János S. – Hannes RIESER, *Probleme der modelltheoretischen Interpretation von Texten* (= pt 7). Hamburg, Buske, 15-22. (Cf. 1974.Fa, 1975.Fe.1) [H]
- 1974.Gh Grammatische Beschreibung, Interpretation, Intersubjektivität (Umriss einer partiellen Texttheorie). In: PETŐFI, János S. – Hannes RIESER, *Probleme der modelltheoretischen Interpretation von Texten* (= pt 7). Hamburg, Buske, 29-59. (Cf. 1975.Fb, 1975.Fe.2) [F1]
- 1974.Gi Thematisierung der Rezeption metaphorischer Texte in einer Texttheorie (Problemskizze). In: PETŐFI, János S. – Hannes RIESER, *Probleme der modelltheoretischen Interpretation von Texten* (= pt 7). Hamburg, Buske, 155-175. (Cf. 1975.Ga) [G2]

- 1974.Fa Aperçu de l'état actuel d'élaboration d'une conception de la théorie du texte. In: *Colloque sur l'analyse du discours 'Divergences et convergences'* (= *Travaux du Centre du Recherches Semiologiques* 19), éd. Yanouchka OPPEL. Neuchâtel, Université de Neuchâtel, 42-51. (French version of 1974.Gg; cf. also 1975.Fe.1) [H]
- 1975.Ea Textlinguistic aspects in the grammatical theory of sentences. In: *Proceedings of the Eleventh International Congress of Linguists, Bologna-Florence, Aug. 28 – Sept. 2, 1972*, ed. by Luigi HEILMANN. Bologna, Mulino, II, 315-326. [B]
- 1975.Eb Beyond the sentence, between linguistics and logic (Aspects of a partial theory of texts). In: *Style and text. Studies presented to Nils Erik Enkvist*. Stockholm, Skriptor, 377-390. [A2]
- 1975.Ec Some problems of text typology and text processing on the basis of a partial text theory. In: *Fachsprache – Umgangssprache. Wissenschaftstheoretische und linguistische Aspekte der Problematik, sprachliche Aspekte der Jurisprudenz und der Theologie, maschinelle Textverarbeitung*, hg. von János S. PETŐFI, Adalbert PODLECH und Eike von SAVIGNY. Kronberg/Ts., Skriptor, 61-91. [F0]
- 1975.Ga Thematisierung der Rezeption metaphorischer Texte in einer Texttheorie. In: *Theory of Metaphor* (= *Poetics* 4), ed. by Teun A. van DIJK and János S. PETŐFI. Amsterdam, North-Holland, 289-310. (Republication of 1974.Gi) [G2]
- 1975.Gb Der Wissenschaftsbegriff der Linguistik. In: *Der Wissenschaftsbegriff in den Natur- und in den Geisteswissenschaften. Symposium der Leibniz-Gesellschaft Hannover, 23. und 24. November, 1973* (= *Studia Leibnitiana, Sonderheft* 5), Wiesbaden, Franz Steiner, 241-267. [A2]
- 1975.Gc Fachsprache, Umgangssprache, Texttypen, Texttheorie (Antwort auf die im Korreferat von W. THÜMMEL gestellten Fragen). In: *Fachsprache – Umgangssprache. Wissenschaftstheoretische und linguistische Aspekte der Problematik, sprachliche Aspekte der Jurisprudenz und der Theologie, maschinelle Textverarbeitung*, hg. von János S. PETŐFI, Adalbert PODLECH und Eike von SAVIGNY. Kronberg/Ts., Skriptor, 103-109. [F0]
- 1975.Fa Modalité et topic-comment dans une grammaire textuelle à base logique. *Semiotica* 2, 121-170. (French version of 1974.Gf; cf. also 1975.Fe.3) [F2]
- 1975.Fb Description grammaticale, interprétation, intersubjectivité (Esquisse d'une théorie partielle du texte). *Versus. Quaderni di studi semiotici* 10, 33-56. (French version of 1974.Gh; cf. also 1975.Fe.2) [F1]
- 1975.Fc Sémantique – pragmatique – théorie du texte. In: PETŐFI, János S., *Vers une théorie partielle du texte* (= pt 9). Hamburg, Buske, 81-111. (French version of 1974.Ea) [F1]
- 1975.Fd Une théorie partielle du texte (TeSWeST) et quelques aspects de son application. In: PETŐFI, János S., *Vers une théorie partielle du texte* (= pt 9). Hamburg, Buske, 113-129. (French version of 1979.Ga) [F2]
- 1975.Fe *Vers une théorie partielle du texte* (= pt 9). Hamburg, Buske. [F1]
1. = Republication of 1974.Fa
 2. = Republication of 1975.Fb
 3. = Republication of 1975.Fa
 4. = 1975.Fc
 5. = 1975.Fd
 6. = Bibliographie

PETŐFI, János S. – Adalbert PODLECH – Eike von SAVIGNY (hg.):

- 1975.Ga *Fachsprache – Umgangssprache. Wissenschaftstheoretische und linguistische Aspekte der Problematik, sprachliche Aspekte der Jurisprudenz und der Theologie, maschinelle Textverarbeitung.* Kronberg/Ts., Scriptor. [F32]

PETŐFI, János S. – Hannes RIESER:

- 1974.Ga *Probleme der modelltheoretischen Interpretation von Texten (= pt 7).* Hamburg, Buske. [F1]
1. = Petőfi 1974.Ec
2. = Petőfi 1974.Gg
4. = Petőfi 1974.Gh
6. = Petőfi 1974.Gi
- 1974.Gb *Wissenschaftstheoretische Argumente für eine umfassende grammatische Theorie und eine logisch-semantische Beschreibungssprache.* In: *Textlinguistik und Pragmatik. Beiträge zum Konstanzer Textlinguistik-Kolloquium 1972 (= pt 3)*, hg. von Martin RÜTTENAUER. Hamburg, Buske, 1-46. [A2]
- 1974.Gc *Zu Roger van de Veldes „Linguistische Theoriesprache und Textlinguistik“.* In: *Textlinguistik und Pragmatik. Beiträge zum Konstanzer Textlinguistik-Kolloquium 1972 (= pt 3)*, hg. von Martin RÜTTENAUER. Hamburg, Buske, 62-82. [A2]

van DIJK, Teun A. – János S. PETŐFI (eds.):

- 1975.Ea *Theory of Metaphors (= Poetics 14/15).* Amsterdam, North-Holland. [G1]

Az „Utam ...” eddig megjelent többi részéhez lásd:

PETŐFI S. János:

- 1991.H/u1 *Utam a szemiotikai szövegtanhoz:*
1. 1961–1966. A matematikai nyelvészeti orientáció időszaka. In: *Könyv Papp Ferencnek, szerk. HUNYADI László et alii.* Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem, 385-392.
- 1993.H/u2 *Utam a szemiotikai szövegtanhoz:*
2. 1967–1969: A nyelvi műalkotások egy nyelvészeti megalapozottságú strukturális interpretációelméletének körvonalazása felé. In: *Szemiotikai szövegtan 6. A verbális szövegek szemiotikai megközelítésének aspektusaihoz (II)*, szerk. PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 205-218.
- 1995.H/u3 *Utam a szemiotikai szövegtanhoz:*
3. 1970–1971. Egy nyelvészeti megalapozású kotextuális szövegelmélet koncepciójának felvázolása. In: *Szemiotikai szövegtan 8. A verbális szövegek szemiotikai megközelítésének aspektusaihoz (III)*, szerk. PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 237-248.
- 1996.H/u4 *Utam a szemiotikai szövegtanhoz:*
4. 1972–1973. A kotextuális szövegelmélet tulajdonságai vizsgálatának időszaka (I.) In: *Szemiotikai szövegtan 9. A szövegtani kutatás diszciplináris kerete (I.)*, szerk. PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 265-272.

1994.H/12-13 Utam a szemiotikai szövegtanhoz:

12. 1988–1989. A multimediális irányultság kezdeti időszaka.

13. 1990–1991. A szemiotikai textológia koncepciójának végleges kialakítása felé. In: *Szemiotikai szövegtan 7. A multimediális kommunikátumok szemiotikai textológiai megközelítéséhez*, szerk. PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 157-174.

Kiefer Ferenc (szerk.): Strukturális magyar nyelvtan. 1. Mondattan
Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992. 903 p.

Ez a rövid írás a *Strukturális magyar nyelvtan* „Mondattan” kötetéről nem ‘ismertetés’ jellegű. Nem kíván, de – az elsősorban a szövegtan iránt érdeklődő olvasók egy része számára – nem is tudna az lenni szűkre szabott keretben. Célja pár – főleg a kötetből vett idézetekhez csatolt – arra vonatkozó megjegyzés megfogalmazása, hogy miért van szükség az ebben a „Mondattan”-ban tárgyalt *szemléletmód* alkalmazására egy explicitiségre törekvő szövegtani-szövegnyelvészeti szöveg megközelítésben is. (Abban a reményben megfogalmazott megjegyzéseké, hogy ezt a szükségességet a jövőben erre hivatott tanulmányok / kiadványok majd részletesen tudják dokumentálni!)

1. A Mondattan kötet felépítése a következő: *Bevezető* (KIEFER FERENC), *Grammatikaelméleti bevezető* (É. KISS KATALIN – SZABOLCSI ANNA), *Az egyszerű mondat szerkezete* (É. KISS KATALIN), *A főnévi csoport szerkezete* (SZABOLCSI ANNA – LACZKÓ TIBOR), *Régensék és vonzatok* (KOMLÓSY ANDRÁS), *Az alárendelt mondatok szerkezete* (KENESEI ISTVÁN), *A mellérendelés* (BÁNRÉTI ZOLTÁN), *Az aspektus és a mondat szerkezete* (KIEFER FERENC), *Függelék*.

A Mondattan – olvashatjuk a szerkesztő *Bevezetőjében* – a magyar nyelvleírás hagyományokból ismert mondattani kézikönyvektől több lényeges pontban különbözik. A legfontosabb különbséget abban látjuk, hogy Mondattanunk szabályrendszereket leíró mondattan és ezért a potenciális nyelvhasználatot vizsgálja; problémacentrikus; elméleti összefüggések megfogalmazására törekszik, azaz magyarázatot keres a felvetett problémákra; végül a nyelvi jelenségeket egy nyelvelméleti keretbe beágyazva vizsgálja. (8.)

A Mondattannak ezeket az alaptulajdonságait a *Bevezető* azután bővebben is kifejti, nem utolsósorban azért is (gondolom én), hogy azok, akik az alaptulajdonságok globális megfogalmazása alapján úgy vélnék, hogy ezek bármely (hagyományos) leíró mondattanra is érvényesek, láthassák az alapvető különbségeket. Az alábbiakban e kifejtés legfontosabb megállapításait idézem.

A potenciális nyelvhasználat vizsgálata azt jelenti, hogy az elméleti nyelvtan számára alapvető kérdés annak eldöntése, hogy milyen grammatikus szerkezetek, mondatok lehetségesek a magyar nyelvben abban az értelemben, hogy a mondattan szabályai lehetővé teszik őket. (8.)